

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

100 soruda 2010 menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesi

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

SUNUŞ

Gerçek kişilerin vergiye tabi gelirleri arasında önemli bir yer tutan menkul kıymet gelirleri, Gelir Vergisi Kanunu'nda, bu kıymetlerin vade tarihine kadar elde tutulmasından elde edilen faiz gelirleri ile vade tarihinden önce elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazançları olarak iki ana başlık altında değerlendirilmektedir.

Hisse senedi kar payları, TL ve yabancı para cinsinden açılan mevduat hesaplarına yürütülen faizler, repo kazançları, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri, alacak faizleri, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları, katılım bankalarının kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kar payları, sigorta şirketleri ve emekli sandıklarınca yapılan ödemeler anılan kanunun 75. maddesinde "menkul sermaye iradı" olarak tanımlanmıştır. Menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ise yine aynı Kanun'un mükerrer 80. maddesi uyarınca "değer artış kazancı" olarak kabul edilmektedir.

Menkul kıymetlerden elde edilen ve yukarıda sayılan bu gelir ve kazançlar üzerinden kesilecek vergiler (stopaj) konusunda 6009 Sayılı Kanun'la bazı değişiklikler yapılmıştır.

Bu çalışmamızda tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından 2010 yılında elde edilen, başta Hazine bonusu ve Devlet tahvili faiz gelirleri ve alım satım kazançları, hisse senedi kar payları ve alım satım kazançları ile mevduat faizi/repo kazançları olmak üzere menkul kıymet gelirlerinin beyanı ve vergilendirilmesine ilişkin kurallar, konuyla ilgili muhtemel sorulara verilen örnekli cevaplarla açıklanmaktadır.

Saygılarımızla,

Ernst & Young Türkiye

I. Mükellefiyet ve menkul kıymet gelirleri

1. Tam mükellef gerçek kişi kimdir, kazançları nasıl vergilendirilir?

Türkiye’de yerleşmiş olan veya yerleşmiş sayılan kişiler Gelir Vergisi Kanunu açısından “tam mükellef” kabul edilmektedir. Bu kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

- İkametgahı Türkiye’de bulunanlar ve
- Bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar (geçici ayrılımlar Türkiye’de oturma süresini kesmez),

Türkiye’de yerleşmiş sayılır.

Öte yandan, resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları da tam mükellef olarak vergilendirilirler.

Belli ve geçici bir görev veya iş için Türkiye’ye gelenler, Türkiye’de altı aydan fazla kalsalar dahi Türkiye’de yerleşmiş sayılmazlar.

2. Dar mükellef gerçek kişi kimdir, kazançları nasıl vergilendirilir?

Türkiye’de yerleşmiş olmayan kişiler Gelir Vergisi Kanunu açısından “dar mükellef” kabul edilmektedir. Bu kişiler sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.

Yurtdışında çalışma ve oturma izni olan Türk vatandaşları da vergi uygulamaları bakımından “dar mükellef” olarak kabul edilirler.

3. Menkul kıymetlerden hangi tür gelirler elde edilir?

Gerçek kişilerin menkul kıymetlerden elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesi, menkul kıymetin ve elde edilen gelirin türüne göre değişmektedir. Bu gelirler;

- Menkul sermaye iradı,
- Alım satım kazancı, (Diğer kazanç ve irat)

olarak gruplandırılmıştır.

4. Menkul kıymet gelirleri ne zaman elde edilmiş sayılır?

Bireysel yatırımcılar tarafından menkul kıymet gelirleri, menkul kıymetin itfa olduğu, satıldığı veya kupon faizi ödemesinin yapıldığı tarihte elde edilmiş sayılır. Mevduat ve repo işlemlerinde elde etme, mevduat hesabının veya repo işleminin vadesinde gerçekleşir. Temettülerde ise gelir, şirketin temettü dağıtım tarihinde elde edilmiş olur.

Örneğin 2010 yılında satın alınan bir Devlet tahvili, 17.04.2011 tarihinde satılmışsa, kazanç 2011 yılında elde edilmiş sayılır. 2010 yılsonu itibariyle oluşan değer artışı ilgili tahvil henüz satılmadığından 2010 yılı kazancına dahil edilmez.

5. Menkul sermaye iradı olarak kabul edilen gelirler nelerdir?

Aşağıda sayılan gelirler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

- Hisse senedi kar payları ve iştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Yatırım fon ve ortaklıklarından elde edilen kar payları,
- Her nevi tahvil faizleri (Devlet tahvili, Hazine bonusu, eurobond, özel sektör tahvili, yabancı menşeli tahvil vb.)
- Alacak faizleri,
- Mevduat faizleri (Döviz tevdiat hesaplarının ana para kur farkları gelir sayılmaz.)
- Özel finans kurumlarının (katılım bankaları) ödediği kar payları,
- Repo gelirleri,
- Borsa Para Piyasasından (BPP) elde edilen faiz gelirleri,
- Emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, sigortalı veya emeklilik şirketine katkı payı ödeyenlere yapılan ödemeler.

6. Menkul sermaye iratlarından indirilebilecek giderler nelerdir?

Safi iradın bulunması için menkul sermaye iradından aşağıdaki giderler indirilir:

- a. Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler;
- b. Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (Şirket toplantılarına iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderler irattan indirilmez);
- c. Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (Gelir vergisi irattan indirilmez).

7. Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının 2010 yılında elde ettikleri menkul sermaye iratları beyan edilmeli mi?

Yurtdışında çalışan ve oturan Türk vatandaşları, vergi uygulamaları bakımından dar mükellef sayılırlar.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 86. maddesinde, dar mükellef gerçek kişilerin gelirlerinin tamamının Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlardan ibaret olması durumunda, bu gelirler için beyanname verilmeyeceği belirtilmektedir. Diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Buna göre yurtdışında çalışan Türk vatandaşları tarafından 2010 yılında elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları tutarı ne olursa olsun Türkiye'de beyan edilmeyecektir.

8. Alım satım kazancı olarak kabul edilen kazançlar nelerdir?

Devlet tahvili, Hazine bonusu, eurobond, özel sektör tahvili, yabancı menşeli tahvil gibi her nevi tahvillerin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ile hisse senedi alım satım kazançları bu gelir türü altında toplanabilir.

9. Yıllık beyanname ile beyan edilen alım satım kazançlarında indirilebilecek giderler nelerdir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 81. maddesinde, değer artışında safi kazanç hesaplanırken, elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderler ile ödenen vergi ve harçların kazançtan indirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, menkul kıymet alım satım kazançlarından, alım satımda ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) düşülebilecektir.

Menkul kıymetin satın alınması için kullanılan kredilere ilişkin faizlerin ve temerrüt faizlerinin gider olarak kazançtan indirilmesi ise mümkün değildir.

II. Menkul kıymet gelirlerinde tevkifat uygulaması

10. Vergi kesintisine (tevkifat) tabi menkul kıymet gelirleri nelerdir?

Aşağıda yer verilen menkul kıymet işlemlerinin banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi durumunda, ilgili kurumlar tarafından kazanç ve irat üzerinden tevkifat yapılması gerekmektedir.

- 01.01.2006 tarihinden sonra alınmış olan İMKB’de işlem gören menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) hisse senetlerinin 1 yıldan daha az süre elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazançlar,
- 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
- Özel sektör tahvil ve bonolarının faiz ve alım satım kazançları, (01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilenlerin satışından sağlanan kazançlar hariç)
- Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri,
- Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler,
- Borsa yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- Dayanak varlığı hisse senedi veya hisse senedi endeksi olan varantlardan elde edilen kazançlar,
- Mevduat faizleri,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları,
- Kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları,
- Katılım bankalarının kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları,
- Repo gelirleri,
- Hisse senedi temettü gelirleri, (Temettüyü dağıtan kurum tarafından yapılmaktadır.)
- VOB’da (Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası) veya VOB dışında (Türkiye’de) banka ve aracı kurum aracılığıyla satın alınan kontratlardan sağlanan kazançlar,
- Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan getiriler.

11. Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelirler üzerinden yapılacak stopajın oranı nedir?

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gerek faiz gelirleri, gerekse de bu menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılmasından 2010 yılında sağlanan kazançlar üzerinden, banka veya aracı kurum tarafından % 10 oranında vergi tevkifatı (stopaj) yapılır.

2006 yılından önce ihraç edilenlerden sağlanan gelirler üzerinden banka veya aracı kurumlar tarafından stopaj yapılmaz.

12. Borsada işlem gören hisse senetlerinin satışında uygulanan stopajın oranı nedir?

1 Ocak 2006 tarihinden önce iktisap edilen (edinilen) hisse senetlerinden sağlanan alım satım kazançları stopaja tabi değildir.

Bu tarihten sonra iktisap edilen ve İMKB'de işlem gören menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) hisse senetlerinin 2010 yılında elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden % 10 oranında stopaj yapılmaktadır. Ancak bu hisse senetlerinin 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra satılması durumunda, kazanç üzerinden stopaj yapılmaz.

MKYO dışındaki diğer hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden ise banka veya aracı kurum tarafından yapılacak stopajın oranı 14 Kasım 2009 tarihinden itibaren % 0'a indirilmiştir. Buna göre sözü geçen hisse senetlerinden 2010 yılında elde edilen alım satım kazançları üzerinden ilgili banka ve aracı kurum tarafından stopaj yapılmayacaktır.

13. Mevduat faizi, repo geliri ve yatırım fonlarından elde edilen gelirler üzerinden hangi oranda stopaj yapılır?

Mevduat faizleri üzerinden yapılması gereken stopajın oranı % 15'tir. Buna göre bankalar tarafından mevduatın vadesine veya döviz cinsine bakılmaksızın, mevduat faizlerinin ödenmesi aşamasında % 15 oranında stopaj yapılacaktır. Aynı şekilde repo gelirleri üzerinden de % 15 oranında stopaj yapılır.

Örneğin 15.08.2009 tarihinde % 10 brüt faiz ile 1 yıl vadeli 100.000 TL'lik mevduat yapan bir kişi, vadede (15.08.2010) elde edeceği 10.000 TL'lik faiz üzerinden ($10.000 \times \% 15 =$) 1.500 TL tevkifat yapılacaktır. Tevkifat sonrası kalan ($10.000 - 1.500 =$) 8.500 TL'lik net faiz tutarı mevduat sahibinin hesabına geçecektir.

Aynı şekilde faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve katılım bankaları tarafından kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları üzerinden de % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından (fona iade) sağlanan kazançlar üzerinden ise % 10 oranında tevkifat yapılmaktadır. Ancak sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmamaktadır.

14. Stopaj yolu ile vergilendirilen yukarıdaki gelirler için ayrıca beyanname verilmesi de gerekir mi?

Tam mükellef gerçek kişilerin, yukarıda yer verilen ve Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulan gelirler için ayrıca beyanname vermelerine gerek yoktur.

Başka bir ifade ile tam mükellef bireysel yatırımcılar için banka veya aracı kurum tarafından kesilen vergiler, oranı % 0 olarak belirlenmiş olsa da nihai vergi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle stopaj yolu ile vergilendirilmiş olan gelirlerin tutarı ne olursa olsun ayrıca beyan edilmesine gerek yoktur.

15. Hangi gelir ve kazançlar için beyanname verilmez?

Aşağıdaki gelir ve kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulması veya Kanun'un diğer maddeleri uyarınca gelir vergisinden istisna olarak değerlendirilmesi dolayısıyla, yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmeyecektir. Diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecek, dolayısıyla bu gelirler üzerinden ilave bir vergi ödenmeyecektir.

- 01.01.2006 tarihinden önce satın alınan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin (İMKB'de işlem gören veya görmeyen) elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- 01.01.2006 tarihinden sonra alınmış tam mükellef kurumlara ait olan ve İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazançları,
- 01.01.2006 tarihinden sonra alınmış olan ve İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin en az 2 yıl elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- Stopaja tabi tutulmuş olmak şartıyla;
 - 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
 - 01.01.2006 tarihinden sonra Türkiye'de ihraç edilmiş olan özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
 - Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler,
 - Borsa yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
 - Yurtiçi bankalardan elde edilen mevduat faizleri,
 - Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları,
 - Kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları,

- Katılım bankalarının kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları,
- Repo gelirleri,
- VOB'da (Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası) veya VOB dışında, banka ve aracı kurum aracılığıyla satın alınan kontratlardan sağlanan kazançlar,
- Dayanak varlığı hisse senedi veya hisse senedi endeksi olan varantlardan elde edilen kazançlar,
- Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan getiriler.

16. Beyan edilmesi gereken menkul kıymet gelirleri hangileridir?

Bireysel yatırımcılar tarafından aşağıda sayılan menkul kıymetlerden 2010 yılında elde edilen gelir ve kazançlar için gelir vergisi beyannamesi verilmesi, başka gelirler dolayısıyla beyanname veriliyorsa bu gelir ve kazançların da beyannameye dahil edilmesi gerekmektedir.

- 01.01.2006 tarihinden sonra satın alınan, hisseleri İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin 2 yıldan daha kısa sürede elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen özel sektör tahvil ve bonolarının faiz ve alım satım kazançları,
- Tam mükellef kurumlar tarafından 01.01.2006 tarihinden sonra yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
- 01.01.2006 tarihinden sonra banka ve aracı kurum aracılığı olmaksızın ihraç edilen özel sektör tahvillerinden sağlanan alım satım kazançları,
- Eurobondlardan elde edilen kupon faizleri ve itfasında sağlanan gelirler ile bu menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- Hisse senedi temettü gelirleri,
- Alacak faizi,
- Yabancı hisse senedi alım satım kazançları,
- Yabancı tahvil faiz ve alım satım kazançları,
- Yurtdışındaki yatırım fonlarından elde edilen kazançlar,

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

- Yurtdışındaki bankalardan elde edilen mevduat faizleri.

III. Enflasyon indirimi ve endeksleme uygulamaları

17. Enflasyon indirimi uygulaması nedir?

Enflasyon indirimi, bazı menkul sermaye iratları için uygulanan ve elde edilen gelirin enflasyondan kaynaklanan kısmının ayrıştırılarak, reel gelirin vergilendirilmesi amacını güden bir uygulamadır. Buna göre elde edilen gelire, ilgili yıl için belirlenen enflasyon indirim oranı uygulanır. Bu şekilde tespit edilen tutar elde edilen faiz gelirinden düşülmek suretiyle beyana tabi menkul sermaye iradı tespit edilir.

01.01.2006 tarihinden itibaren enflasyon indirim oranı uygulamasına son verilmiştir. Ancak aşağıda belirtilen bazı istisnai durumlarda 2010 yılı gelirleri için de uygulanması mümkündür.

18. Enflasyon indirimi hangi gelirlere uygulanabilir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca, 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen gelirlere 31.12.2005 tarihinde yürürlükte olan mevzuatın uygulanması gerekmektedir.

Bu hüküm uyarınca bireysel yatırımcılar tarafından 01.01.2006 tarihinden önce Türk lirası cinsinden ihraç edilmiş olan;

- Hazine bonusu ve Devlet tahvilleri,
- Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler ve
- Özel sektör tahvillerinden,

2010 yılında elde edilen menkul sermaye iratları (kupon faizi ve itfa gelirleri) için enflasyon indirimi uygulaması devam etmektedir. Buna göre yukarıda sayılan gelirlere, 2010 yılı için belirlenen enflasyon indirim oranı uygulandıktan sonra kalan gelirin beyan edilmesi gerekmektedir.

19. Enflasyon indirim oranı nasıl hesaplanır?

Enflasyon indirim oranı her yıl için,

Yeniden değerlendirme oranı \

DT ve HB ihalelerindeki bileşik ortalama faiz oranı

formülüyle hesaplanarak Maliye Bakanlığı'nca ilan edilmektedir.

20. 2010 yılında elde edilecek gelirlere uygulanacak enflasyon indirim oranı kaçtır?

2010 yılında yukarıda belirtilen gelirlere uygulanacak olan enflasyon indirimi oranı % 93,4 olarak açıklanmıştır.

21. Enflasyon indirim oranı faiz gelirine nasıl uygulanır?

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Hazine bonosu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri (MSİ) stopaja tabi olmakla beraber, stopajın oranı % 0 olarak belirlenmiştir. 18. sorunun cevabında da yer verildiği gibi bu gelirlere enflasyon indirimi uygulanabilmektedir. 2010 yılı gelirleri için enflasyon indirim oranı % 93,4 olarak açıklanmıştır.

Örneğin söz konusu Devlet tahvillerinden 2010 yılında 200.000 TL kupon faizi elde edilmiş olsun. Faiz gelirine enflasyon indirim oranı aşağıdaki şekilde uygulanacaktır.

Devlet tahvili faiz geliri (01.01.2006 öncesi ihraç)	200.000 TL
Enflasyon indirimi (200.000 x % 93,4) (-)	186.800 TL
Enflasyon indirimi sonrası MSİ (200.000 - 186.800)	13.200 TL

Enflasyon indirimi sonrası kalan tutarın, tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplamının 22.000 TL'lik beyan sınırını aşması durumunda, bu gelirlerin beyan edilmesi gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken 22.000 TL'lik beyan sınırı ile yapılacak karşılaştırmada, bu menkul kıymetlerden sağlanan faizlerin değil, enflasyon indirimi uygulandıktan sonra kalan tutarın dikkate alınması gerektiğidir.

Yukarıdaki örnekte enflasyon indirimi sonrası kalan menkul sermaye iradı, 22.000 TL'lik beyan sınırının altında kaldığından bu gelir beyan edilmeyecektir.

22. Endeksleme uygulaması nedir?

Endeksleme yöntemi sadece bazı menkul kıymet alım satım kazançları için geçerli bir uygulamadır. Bu uygulama da enflasyon indirimi uygulamasında olduğu gibi elde edilen kazancın enflasyon karşısındaki reel değerinin belirlenmesine yöneliktir.

Alım satım kazançlarında endeksleme, menkul kıymetlerin maliyet bedelinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, her ay için üretici fiyat endeksine (ÜFE) göre artırılması anlamına gelmektedir. Satış kazancı satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle hesaplanmaktadır.

23. Endeksleme yönteminin kullanılabileceği menkul kıymet satış kazançları nelerdir?

- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan; Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler, eurobondlar ve özel sektör tahvillerinin,
- 1 Ocak 2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan; yabancı hisse senetleri, yurtdışında kurulmuş yatırım fonlara ait katılma belgeleri ve yabancı tahvillerin,

elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında bu menkul kıymetlerin maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir.

1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan eurobondlar ile bu tarihten sonra iktisap edilmiş olan; yabancı tahviller, hisseleri İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile yabancı hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında da endeksleme yöntemi kullanılabilir.

24. Endeksleme yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşma şartı var mı?

- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan;
- Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler, eurobondlar ve özel sektör tahvillerinin,
- 1 Ocak 2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan;

Yabancı hisse senetleri, yurtdışında kurulmuş yatırım fonlara ait katılma belgeleri ve yabancı tahvillerin,

elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında bu menkul kıymetlerin maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir. Bu endekslemenin yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşma şartı yoktur. Başka bir deyişle endeks farkı % 10'un altında olsa dahi, alım satım kazancının tespiti sırasında yukarıda sayılan menkul kıymetlerin maliyet bedelleri endekslemeye tabi tutulabilir.

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan eurobondlar ile yine bu tarihten sonra iktisap edilmiş olan; yabancı tahviller, hisseleri İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile yabancı hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında da bu menkul kıymetlerin maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir. Ancak bu endekslemenin yapılabilmesi için alış ve satış tarihleri arasındaki ÜFE farkının % 10'dan fazla olması gerekmektedir. Endeks farkının % 10'un altında olması durumunda kazanç, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle hesaplanacaktır.

25. Endeksleme yapılırken hangi endeksler kullanılır?

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından her ay açıklanan Üretici Fiyat Endekslerinin (ÜFE) kullanılması gerekir.

26. Endekslenmiş maliyet bedeli nasıl hesaplanır?

Menkul kıymetin endekslenmiş maliyet bedeli aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktadır.

$$\text{Endekslenmiş maliyet bedeli} = \frac{\text{Satış tarihinden 1 ay önceki endeks}}{\text{Alış tarihinden 1 ay önceki endeks}} \times \text{Maliyet bedeli}$$

Örneğin 7 Ekim 2004 tarihinde ihraç edilmiş olan 15 Mart 2015 vadeli eurobondtan 19 Temmuz 2007'de 500.000 USD nominallik alım yapılmıştır. Bu tahvil için 530.000 USD ödenmiştir (kirlili fiyat). Tahvil 7 Nisan 2010'da 560.000 USD'ye satılmıştır. (Satış tarihi itibarıyla alınmayan kuponlara isabet eden prim tutarı dahil maliyet 511.000 USD olarak hesaplanmıştır.)

Alış tarihindeki MB döviz alış kuru : 1 USD = 1,2716 TL

Satış tarihindeki MB döviz alış kuru : 1 USD = 1,5042 TL

Alış tarihinden 1 ay önceki ÜFE (Haziran/2007) : 140,53

Satış tarihinden 1 ay önceki ÜFE (Mart/2010) : 172,58

TL satış tutarı (560.000 x 1,5042) 842.352,00 TL

TL alış tutarı (511.000 x 1,2716) 649.787,60 TL

Endekslenmiş maliyet bedeli = $\frac{172,58}{140,53} \times 649.787,60 = 797.981,53$

27. Endeksleme yapıldığı durumda kazanç nasıl hesaplanır?

Alım satım kazancının tespiti sırasında menkul kıymetlerin maliyet (iktisap) bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere TÜİK tarafından açıklanan üretici fiyat endeksindeki (ÜFE) artış oranında artırılarak belirlenmektedir. Bu durumda kazancın tespitinde satış bedelinden maliyet bedelinin endekslenmesi sonucu bulunan tutarın düşülmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki örnekteki eurobondun endekslemeye tabi tutulmaması durumunda elde edilen alım satım kazancı, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle belirlenecektir. Buna göre kazanç (842.352,00 - 649.787,60 =) 192.564,40 TL olmaktadır.

Oysa örnekteki kazancın endeksleme yöntemi kullanılarak hesaplanması durumunda, elde edilen alım satım kazancı, satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle belirlenecektir. Buna göre kazanç (842.352,00 - 797.981,53 =) 44.370,47 TL olmaktadır. Bu sayede enflasyonun elde edilen alım satım kazancı üzerindeki etkisi ortadan kaldırılmış olmaktadır.

IV. Menkul kıymet alım satım kazançlarında zarar mahsubu

28. Stopaja tabi olmayan menkul kıymetlerin satışında zararlar kardan düşülebilir mi?

Aynı yıl içinde alınıp satılan menkul kıymetlerden sağlanan değer artış kazançlarının tespitinde, menkul kıymetlerden birinin alım satımından doğan zararın, diğerinden sağlanan kardan mahsup edilebileceğine ilişkin olarak Maliye Bakanlığı 21.01.2003 tarihinde bir basın açıklaması yapmıştır.

Bakanlık bu açıklamasında, bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kar veya zarar tutarlarının birlikte değerlendirileceğini, dolayısıyla işlemin aynı yıl içinde yapılması koşuluyla bir işlem nedeniyle doğan zararın, diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kardan mahsup edilmesinin mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Maliye Bakanlığı'nın basın açıklamasında yer alan görüşler çerçevesinde, 2010 yılında geçici 67. madde kapsamında stopaja tabi olmayan menkul kıymet alım satım işlemlerinden oluşan zararlar, yine bu kıymetlerin alım satımından sağlanan karlara mahsup edilebilecektir.

29. Geçici 67. madde kapsamında stopaja tabi olan menkul kıymet alım satımlarında zarar mahsubu mümkün müdür?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamına giren menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, kazancın sağlanmasına aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından stopaja tabi tutulmaktadır. Bu menkul kıymetlerin elden çıkarılması sırasında oluşan zararın ise alım satıma aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından stopaj matrahı hesaplanırken, aynı nitelikteki menkul kıymet alım satımından sağlanan kazançtan indirilebilmesine izin verilmektedir.

30. Zarar mahsubunda "aynı türden menkul kıymet" ifadesinden ne anlaşılıyor?

Aynı tür menkul kıymetten ne anlaşılması gerektiğine ilişkin sınıflandırma 257, 258 ve 269 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yapılmıştır. Buna göre zarar mahsubu açısından menkul kıymetler;

- Sabit getirili menkul kıymetler,
- Değişken getirili menkul kıymetler,
- Diğer sermaye piyasası araçları,
- Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri,

olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu sınıflandırma kapsamında bir yatırımcının üç aylık kazancını (stopaj matrahını) hesaplayacak olan aracı kurum tarafından, yatırımcının yatırım fonu katılma belgelerinden

(4. sıra) sağladığı kazançtan, örneğin Devlet tahvili (1. sıra) alım satımından oluşan zararını mahsup etme imkanı bulunmamaktadır. Banka veya aracı kurum tarafından bu yatırımcının, yatırım fonu katılma belgelerinden sağladığı kazanç üzerinden stopaj yapılacak, Devlet tahvili satışından oluşan zararı ise ilgili yılı aşmamak üzere, diğer üç aylık dönemlerde, sabit getirili menkul kıymetlerden sağlanan kazançlardan mahsup edilebilecektir. Bu mahsubun ilgili yılda gerçekleştirilememesi durumunda zararın gelecek yıllara taşınması mümkün değildir.

31. İhtiyari beyanname hangi hallerde verilir?

Bir aracı kurum veya banka vasıtasıyla yapılan menkul kıymet satışından zarar oluşması halinde bu zarar, takvim yılı aşmamak üzere, aynı aracı kurum veya banka vasıtasıyla gerçekleştirilen aynı türden menkul kıymet satışlarından doğan kara mahsup edilebilmektedir.

Farklı aracı kurum veya bankalarla çalışan yatırımcıların, bir kurumda kar etmesi diğer kurumda aynı tür menkul kıymet alım satımı işlemlerinden zarar etmesi durumunda, bu zararın diğer kurumda sağlanan kazançtan mahsup edilmesi imkanı yoktur. Kazanç sağlanmış olan aracı kurum veya banka tarafından, diğer kurumdaki zarar dikkate alınmadan üçer aylık dönemler itibarıyla hesaplanan kazanç üzerinden stopaj yapılacaktır.

Ayrıca aynı kurumda gerçekleştirilen işlemlerde, önceki vergileme dönemlerinde (Örneğin Ocak-Mart/2010) kazanç elde edilmesi, daha sonraki dönemlerde ise aynı tür menkul kıymet satış işlemlerinden zarar edilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durumda kazancın olduğu dönemde aracı kurum veya banka tarafından kazanç üzerinden hesaplanan stopaj vergi dairesine yatırılmaktadır. Aynı yıl içerisinde takip eden dönemlerde aynı tür menkul kıymet satışlarından zarar edilmesi durumunda, bu zararın önceki dönemlere ait stopaj matrahından düşülme imkanı bulunmamaktadır.

Bireysel yatırımcıların bu iki nedenden kaynaklanan mağduriyetinin giderilebilmesi için dileyen mükelleflere ihtiyari beyanname verme hakkı tanınmıştır. Buna göre farklı aracı kurumlarda hesabı bulunan ve bir hesabındaki alım satım işlemlerinden kar elde edilmesine rağmen, diğer hesabında aynı tür menkul kıymetlerden zarar oluşması durumunda, bu zararın diğer aracı kurum veya bankadaki kardan mahsubu ihtiyari beyanname verilmek suretiyle sağlanabilecektir.

Yine aynı şekilde, ilk dönemde menkul kıymet satışından kar elde eden ve bu kazancı üzerinden stopaj ödeyen yatırımcılar, sonraki dönemlerde aynı tür menkul kıymet satışlarından zarar oluşması durumunda, kendilerinden kesilmiş olan fazla stopajı ihtiyari beyanname vermek suretiyle iade alabileceklerdir.

32. Faiz ve itfa gelirleri için ihtiyari beyanname verilebilir mi?

Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık gelir vergisi beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kar ve zararlar için takvim yılı itibarıyla ihtiyari beyanname verilebilecektir.

Söz konusu beyan sadece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım satımına ilişkin olarak yapılabilmektedir. Faiz ve itfa gelirleri ihtiyari beyannameye dahil edilemez. Alım satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlardan, aynı türden

menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

33. İhtiyari beyannamede hangi oran kullanılacaktır?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesi uyarınca gelir vergisi artan oranlı bir tarifeye göre hesaplanmaktadır. Ancak zarar mahsubu ile ilgili olarak verilecek olan ihtiyari beyannamede bu tarife yerine sabit bir oran kullanılmaktadır.

İhtiyari beyanda uygulanacak olan vergi oranı, geçici 67. maddenin (11) numaralı fıkrasında % 15 olarak belirlenmiştir. Ancak söz konusu oran 22.07.2006 tarih ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 23.07.2006 tarihinden geçerli olmak üzere % 10'a indirilmiştir. Buna göre, 2010 yılına ilişkin olarak verilecek ihtiyari beyannamede % 10 oranı kullanılacaktır.

34. İhtiyari beyanname ne zamana kadar verilmelidir?

263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde ihtiyari beyanın "GVK Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi" ile yapılabileceği gibi internet ortamında da yapılabileceği belirtilmektedir. Tebliğde bu beyannamenin de Gelir Vergisi Kanunu'nun 92. maddesinde belirtilen süre içerisinde ilgili vergi dairesine verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Buna göre 2010 yılında gerçekleştirilen işlemler dolayısıyla verilebilecek olan ihtiyari beyannamenin de normal gelir vergisi beyanname verme süresi içerisinde (1-25 Mart 2011) vergi dairesine tevdi edilmesi gerekmektedir.

35. İhtiyari beyanname hangi vergi dairesine verilir?

İhtiyari beyannamenin, tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından ikametgahlarının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Öteden beri mükellef olanlar ise bu beyannamelerini gelir vergisi beyannamesini verdikleri vergi dairesine tevdi edeceklerdir.

36. İhtiyari beyannamede iadesi gereken vergi nasıl hesaplanır?

Örnek

Bay (A)'nın, 2010 yılında (Z) Aracı Kurumu vasıtasıyla satışını yaptığı Devlet Tahvilleri ve bu kıymetlerden yapılan stopaja ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tarih	Kar/Zarar	Sonraki Döneme Devreden Zarar	Stopaj Matrahı	Stopaj (%10)
15 Şubat 2010	-50.000	50.000	0	0
12 Nisan 2010	40.000	10.000	0	0
5 Eylül 2010	70.000	0	60.000	6.000
12 Aralık 2010	-15.000	0	0	0

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere Bay (A) 2010 yılında (Z) Aracı Kurumu vasıtasıyla gerçekleştirdiği Devlet tahvili alım satım işlemlerinin bir kısmından kar (110.000 TL), bir kısmından da zarar (65.000 TL) etmiştir. Buna göre Bay (A)'nın 2010 yılı net kazancı (110.000 - 65.000 =) 45.000 TL olmaktadır. Bu kazanç üzerinden ödenmesi gereken gelir vergisi (45.000 x % 10 =) 4.500 TL'dir. Aracı kurum tarafından Bay (A)'nın 2010 yılı işlemleri üzerinden kesilen vergi (stopaj) tutarı ise 6.000 TL'dir.

Bay (A) tarafından verilecek olan ihtiyari beyanname ile aradaki (6.000 - 4.500 =) 1.500 TL tutarındaki vergi farkı, iade alınabilecektir.

V. Menkul kıymet bazında elde edilen gelirlerinin vergilendirilmesi

A. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirlerinin vergilendirilmesi

37. Hazine bonusu ve Devlet tahvili faiz gelirleri, GVK uygulaması açısından hangi gelir unsuruna dahildir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesi gereğince, (5 numaralı bent), gerçek kişilerce Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri "menkul sermaye iradı" olarak kabul edilmektedir.

38. Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden sağlanan alım satım kazançları, hangi gelir unsuruna dahildir?

Bireysel yatırımcılar tarafından Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazançları, Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesi hükümleri uyarınca "değer artış kazancı" olarak kabul edilir. Hazinenin yurtdışında ihraç ettiği eurobondlardan elde edilen alım satım kazançları da aynı kapsamdadır.

39. 2006 yılından önce ihraç edilen Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Türk lirası cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonolardan 2010 yılında elde edilen faiz gelirlerine enflasyon indirimi uygulandıktan sonra kalan tutarın 22.000 TL'yi aşması durumunda, indirim sonrası kalan faiz gelirin tamaminin beyan edilmesi gerekmektedir.

22.000 TL'lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Döviz cinsinden ihraç edilen veya döviz ya da başka bir değere (örnek TÜFE) endeksli tahviller için enflasyon indirim uygulaması söz konusu değildir. Bu menkul kıymetlerin itfasında oluşan ana para kur farkı veya endeks farkı da gelir sayılmaz.

Örneğin Bay (B)'nin 2005 yılında TL cinsinden ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden 2010 yılında elde ettiği kupon faiz geliri 300.000 TL'dir. 2010 yılı gelirleri için enflasyon indirim oranı % 93,4 olarak açıklanmıştır. Mükellef (B)'nin beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Elde edilen Devlet tahvili faiz geliri	300.000 TL
Enflasyon indirimi (300.000 x % 93,4) (-)	280.200 TL
Kalan tutar (300.000 - 280.200)	19.800 TL

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Mükellef (B)'nin enflasyon indirimi sonrası kalan menkul sermaye iradı 22.000 TL'lik beyan sınırının altında kaldığından, beyanname verilmeyecek ve dolayısıyla bu gelir üzerinden vergi ödenmeyecektir.

Buna göre 2010 yılında bireysel yatırımcılar tarafından yukarıda belirtilen menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirlerinin 333.333 TL'den az olması durumunda, bu gelirler beyan edilmeyecektir.

40. 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren ihraç edilenlerden sağlanan faiz gelirleri nasıl vergilendiriliyor?

Bireysel yatırımcıların 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından 2010 yılında elde ettikleri faiz gelirleri % 10 oranında stopaja tabidir. Bu stopaj, gelirin sağlanmasına aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından yapılacaktır.

Stopaj bireysel yatırımcılar açısından nihai vergi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle elde edilen faiz gelirinin tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

B. Devlet tahvili ve Hazine bonosu alım satım kazançlarının vergilendirilmesi

41. 2006 yılından önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen alım satım kazançları nasıl vergilendiriliyor?

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarının elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazancının 19.000 TL'lik kısmı gelir vergisinden istisnadır. Bu tutarı aşan bir gelir elde edilmesi durumunda aşan kısım vergiye tabidir. Alım satım kazancının belirlenmesi sırasında bu menkul kıymetlerin maliyet bedellerinin ÜFE'ye göre endekslemeye tabi tutulması mümkündür.

Bu endekslemenin yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşması şartı yoktur. Başka bir deyişle endeks farkı % 10'un altında olsa dahi, alım satım kazancının tespiti sırasında yukarıda sayılan menkul kıymetlerin maliyet bedelleri endekslemeye tabi tutulabilecektir.

Ancak sözü geçen 19.000 TL'lik istisna, bu menkul kıymetlerden elde edilen alım satım kazancının yanında, diğer menkul kıymetlerden elde edilen alım satım kazançlarının bulunması durumunda, toplam alım satım kazancına uygulanmalıdır.

42. 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilenlerden sağlanan alım satım kazançları nasıl vergilendiriliyor?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi ile banka ve aracı kurumlara, yatırımcıların 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarını elden çıkarmaları dolayısıyla sağladıkları kazanç üzerinden % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü getirilmiştir.

Stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olarak kabul edildiğinden alım satım kazancının tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

C. Eurobondlardan elde edilen gelirlerinin vergilendirilmesi

43. Eurobond nedir?

Eurobond, Hazine Müsteşarlığı tarafından uzun vadeli ve kuponlu olarak, yabancı para cinsinden yurtdışı piyasalarda ihraç edilen borçlanma aracıdır.

44. Eurobond gelirleri üzerinden tevkifat yapılır mı?

Aracı kurum veya banka aracılığıyla, eurobond alım satımı yapılması veya eurobondlardan faiz geliri elde edilmesi durumunda bu kurumlar tarafından herhangi bir vergi kesintisi yapılmaz. Tevkifat yapılmadığı için bu gelir ve kazançların varsa belirlenen istisna veya beyan sınırı tutarlarını aşması halinde gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekir.

45. Eurobond faiz gelirlerine enflasyon indirimi uygulanabilir mi?

Eurobondlar döviz cinsinden ihraç edildikleri için, gerek 01.01.2006 tarihinden önce, gerekse bu tarihten sonra ihraç edilmiş olsun, bu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirine enflasyon indirimi uygulanamaz.

46. Eurobond faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Eurobond kupon faiz geliri, kuponun tahsil edildiği tarihteki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınarak Türk lirasına çevrilir. Eurobondların anapara kur farkları gelir kabul edilmez.

Gerek 01.01.2006 tarihinden önce, gerekse bu tarihten sonra ihraç edilmiş olsun, eurobondlardan elde edilen faiz gelirine enflasyon indirimi uygulanamaz. Bu menkul kıymetlerden 2010 yılında elde edilen gelirin 22.000 TL'yi aşması durumunda, tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

Ancak söz konusu 22.000 TL'lik beyan sınırının hesabında, yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

47. Eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazanç nasıl tespit edilir?

258 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde, eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazancın, elden çıkarma karşılığında alınan yabancı para tutarının TL karşılığında, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının TL karşılığı ve varsa alım satım giderlerinin düşülmesi sonucu hesaplanacağı belirtilmektedir.

Bu açıklamalar kapsamında menkul kıymet döviz cinsinden ihraç edilmiş olmakla birlikte, satışından elde edilecek kazanç TL bazında hesaplanacaktır.

48. Satış kazancı hesaplanırken endeksleme yöntemi kullanılabilir mi?

Kazancın hesaplanması sırasında maliyet bedelinin endekslenmesi yöntemi kullanılabilir. Ancak bu konuda eurobondun ihraç tarihine göre değişen bir ayırım söz konusudur. 2006 yılından önce ihraç edilen eurobondların maliyet bedelinin endekslenmesinde herhangi bir sınır yoktur. 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren ihraç edilen eurobondların endekslemeye tabi tutulabilmesi için ise ÜFE farkının % 10'dan fazla olması gerekmektedir.

Endekslemenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama ve örnekler 22 ila 27. soruların cevaplarında yer almaktadır.

49. 2006 yılından önce ihraç edilen eurobondlardan sağlanan alım satım kazançları nasıl vergilendirilir?

Yukarıda da belirttiğimiz gibi eurobond alım satım kazançlarının, satış tutarının Türk lirası karşılığında, alış tutarının Türk lirası karşılığının düşülmesi suretiyle hesaplanması gerekmektedir. Kazancın hesaplanması sırasında maliyet bedelinin endekslenmesi yöntemi de kullanılabilir. Bu yöntem uygulandıktan sonra bulunan alım satım kazancının, 19.000 TL'yi aşması durumunda aşan kısım beyan edilecektir.

Yukarıdaki menkul kıymetlerin yanında, diğer menkul kıymetlerden de alım satım kazancı elde edilmesi durumunda, bu istisnanın, toplam alım satım kazancına uygulanması gerektiği unutulmamalıdır.

Örnek

Türkiye'de tam mükellef statüsünde bulunan Bay (C) 14.01.2010 tarihinde 300.000 USD nominalli eurobondu 310.000 USD kirli fiyata almıştır. Bu eurobond 23.12.2010 tarihinde 331.000 USD'ye satılmıştır. Primli olarak alınmış olan bu menkul kıymetin, satış tarihi itibarıyla alınmayan kuponlara isabet eden prim tutarı dahil maliyeti 306.000 USD olarak hesaplanmıştır. Satılan eurobond 2000 yılında ihraç edilmiş olup, Bay (C)'nin beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Veriler:

14.01.2010 MBDA kuru 1 USD = 1,4434

23.12.2010 MBDA kuru 1 USD = 1,5456

Aralık 2009 ÜFE 165,56

Kasım 2010 ÜFE 177,92

Maliyet bedelinin TL karşılığı 441.680,40 TL

(306.000 x 1,4434)

Endekslenmiş maliyet bedeli 474.654,37 TL

(177,92 / 165,56 x 441.680,40)

Satış tutarının TL karşılığı 511.593,60 TL

(331.000 x 1,5456)

Eurobond satış kazancı	36.939,23 TL
(511.593,60 - 474.654,37)	
İstisna kazanç (-)	19.000,00 TL
Beyana tabi alım satım kazancı (*)	17.939,23 TL
Gelir vergisi matrahı	17.939,23 TL
Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi	3.147,85 TL
8.800 TL için 1.320 TL	
(17.939,23 TL - 8.800) x % 20 = 1.827,85 TL	

(*) Bay (C) yukarıdaki eurobond alım satım işleminden elde ettiği kazancı, (endeksleme sonrası) 36.939,23 TL olarak hesaplamıştır. Bu tutar, 2010 yılı için geçerli olan 19.000 TL'lik istisna tutarını aştığından, aşan 17.939,23 TL'nin beyan edilmesi gerekmektedir.

50. 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondlardan sağlanan alım satım kazançları nasıl vergilendirilir?

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondların 2010 yılında elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar geçici 67. madde kapsamında değildir. Dolayısıyla bu gelirler üzerinden stopaj ödenmesi söz konusu olmayacaktır.

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen eurobondlardan sağlanan alım satım kazançlarında olduğu gibi, bu tarihten sonra ihraç edilmiş olan eurobondlardan 2010 yılında elde edilen alım satım kazançlarının da Türk lirası cinsinden hesaplanması gerekmektedir. Ancak bu kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yönteminin kullanılabilmesi için ÜFE farkının % 10'un üzerinde olma şartı bulunmaktadır.

Yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan kazanç için herhangi bir istisna söz konusu olmayıp, kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilmesi gerekmektedir.

Örnek

49. sorunun cevabındaki örnekte yer alan eurobondun 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edildiğini varsayalım. Bu durumda beyan edilmesi gereken kazanç aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Kasım 2010 ÜFE ile Aralık 2009 ÜFE farkı % 10'un altında kaldığından (% 7,47), kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yöntemi kullanılamayacaktır. Satış bedelinin TL karşılığında, maliyet bedelinin TL karşılığının düşülmesi suretiyle bulunan kazanç için herhangi bir istisna tutar söz konusu olmadığından, tamamının gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

Maliyet bedelinin TL karşılığı	441.680,40 TL
--------------------------------	---------------

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Satış tutarının TL karşılığı	511.593,60 TL
Eurobond satış kazancı	69.913,20 TL
(511.593,60 - 441.680,40)	
İstisna kazanç (-)	0,00 TL
Beyana tabi alım satım kazancı	69.913,20 TL
Gelir vergisi matrahı	69.913,20 TL
Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi	18.489,62 TL
50.000 TL için 11.520 TL	
(69.913,20 - 50.000) x % 35 = 6.969,62 TL	

D. Hisse senedi temettü gelirlerinin vergilendirilmesi

51. Hisse senedi kar payı nedir?

Gelir Vergisi Kanunu'nda "kar payı" kavramı tanımlanmamıştır. Ancak, GVK'nın 75. maddesinde menkul sermaye iradi olarak nitelendirilecek olan bazı kar payı türleri sayılmıştır. Söz konusu maddede sayılan kar payı türleri;

- Her nevi hisse senetlerinin kar payları
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar
- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar paylarıdır.

"Kurumlardan alınan kar payı" kavramı, yukarıda sayılan ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının 1, 2 (adi komandit şirketlerde komanditerlerin kar payları hariç) ve 3 numaralı bentlerinde belirtilen kar paylarını ifade etmektedir.

Aynı fıkranın 12. bendinde de, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca (katılım bankaları) kar ve zarara katılma hesabına ödenen kar payları da menkul sermaye iradi sayılmıştır. Söz konusu menkul sermaye iratları, anılan bentte kar payı olarak sayılmakla beraber, bu iratlar bir alacak hakkına dayanmakta olduğundan vergi uygulaması bakımından faiz olarak kabul edilmekte ve faizlerin tabi olduğu hükümlere göre vergilendirilmektedir. Dolayısıyla, bunlar kurumlardan alınan kar payı kavramı içinde değerlendirilmeyecektir.

52. Hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirleri üzerinden vergi kesiliyor mu?

Gelir Vergisi Kanunu uyarınca tam mükellef kurumlar tarafından gerçek kişi ortaklara kar payı (temettü) dağıtıldığı sırada stopaj yapılması gerekmektedir. Bu stopajın oranı % 15'tir. Örneğin bir anonim şirketin ortağı olan gerçek kişinin payına brüt 10.000 TL temettü düştüğü durumda, temettüyü dağıtan kurum tarafından ($10.000 \times \% 15 =$) 1.500 TL stopaj yapılacak, kalan net tutar ($10.000 - 1.500 =$) 8.500 TL ortağa ödenecektir.

Gerçek kişi tarafından bu gelirin (10.000 TL) beyan edilmesi durumunda, hesaplanan vergi üzerinden, temettüyü dağıtan kurum tarafından kesilen vergi mahsup edilecektir. Bu mahsuptan sonra fark vergi ödenebilecek veya kesilen vergi daha fazla ise aradaki fark iade alınabilecektir.

53. %15 oranında stopaja tabi tutulmayan kar payları var mı?

Kurumlar tarafından gerçek kişi ortaklara kar dağıtılması aşamasında % 15 oranında gelir vergisi stopajı yapılmaktadır. Bu stopaj tam mükellef kurumlara dağıtılan kar payları üzerinden yapılmaz.

Ancak Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 62. maddesi uyarınca, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından;

- a. 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının,
- b. Yukarıdakiler dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının,
- c. GVK geçici 61. madde kapsamında tevkifata tâbi tutulmuş kazançlarının (yatırım indirimi istisnası),

dağıtılması halinde, gerçek kişi ortaklardan da stopaj yapılmaz.

54. Stopaja tabi tutulmayan kar paylarının beyan ve vergilendirme usulü nedir?

2010 yılında, 2002 ve önceki yıllara ilişkin karların dağıtımına rastlanması pek mümkün olmadığından bu konuda açıklama yapılmayacaktır. Ancak 53. soruya ait cevabın (c) şıkında belirtilen GVK geçici 61. madde kapsamında yatırım indirimi istisnasından yararlanan tevkifata tabi tutulmuş kazançların 2010 yılında dağıtılmış olma ihtimali bulunmaktadır.

GVK geçici 61. madde kapsamında % 19,8 oranında tevkifata tabi tutulmuş kazançların dağıtılmasından gerçek kişilerce elde edilen kar paylarının net tutarına, kar payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tâbi gelir olarak dikkate alınacaktır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

55. Ele geçen net temettü tutarından, brüt temettü nasıl hesaplanır?

Gelir Vergisi Kanunu uyarınca, tam mükellef kurumlar tarafından gerçek kişi ortaklara kar payı (temettü) dağıtıldığı sırada stopaj yapılması gerekmektedir. Temettü gelirinin beyan edilip edilmeyeceğinin tespiti sırasında, elde edilen net temettü tutarı ve stopaj oranı dikkate alınarak brüt tutarın belirlenmesi gerekmektedir. Brüt temettü tutarı, elde edilen net temettü tutarından hareketle aşağıdaki formüle göre hesaplanacaktır.

Net tutar

$$\text{BBrüt tutar} = \frac{\text{Net tutar}}{(1 - \text{tevkifat oranı})}$$

Örneğin kar dağıtımı yapan bir kurum tarafından % 15 oranında stopaj yapıldıktan sonra gerçek kişi ortağa 12.750 TL (net) temettü ödendiğini varsayalım. Bu ortak tarafından brüt temettü tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

$$\text{BBrüt temettü tutarı} = \frac{12.750}{(1 - 0,15)} = \frac{12.750}{0,85} = 15.000 \text{ TL}$$

$$\text{Hesaplanan tevkifat} = 15.000 \times \% 15 = 2.250 \text{ TL}$$

56. Bedelsiz hisse senetleri kar payı olarak beyan edilir mi?

Şirketlerin;

- Özkaynaklara ilişkin enflasyon farklarının sermayeye ilave edilmesi,
- Gayrimenkul veya iştirak hisseleri satış kazancının sermayeye ilavesi,
- Emisyon primlerinin sermayeye ilavesi,
- Dönem karı ve geçmiş dönem karı veya olağanüstü yedeklerin dağıtılmayarak sermayeye ilavesi,

dolayısıyla verdikleri hisse senetleri kar payı olarak beyan edilmez.

57. Temettü gelirleri nasıl vergilendirilir?

2010 yılında hisse senetlerinden elde edilen brüt temettü gelirlerinin % 50'si gelir vergisinden istisnadır. Bu gelirlerin yarısı istisna olarak değerlendirildikten sonra kalan tutar, 22.000 TL'lik beyan sınırı ile karşılaştırılır. Bu tutar 22.000 TL'lik beyan sınırından daha az ise temettü gelirinin beyan edilmesine gerek yoktur. Fazla olduğu takdirde, istisna sonrası tutarın tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

22.000 TL'lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Bu şekilde hesaplanarak beyan edilen temettü geliri üzerinden hesaplanan vergiden, temettü ödemesi sırasında temettüyü dağıtan kurum tarafından kesilen stopajın tamamı mahsup edilebilmektedir.

Örnek

(Y) A.Ş. 2009 takvim yılına ilişkin olarak Ticaret Kanunu uyarınca ayrılması gereken yedek akçeler ayrıldıktan sonra kalan karın tamamının ortaklara dağıtılmasına karar vermiş ve söz konusu temettü ortaklara 5 Nisan 2010'da ödenmiştir.

Bu kar dağıtımından, (Y) A.Ş.'nin gerçek kişi ortağı olan Bayan (D)'nin hissesine 51.000 TL net temettü düşmüş ve bu tutar Bayan (D)'nin banka hesabına yatırılmıştır. 51.000 TL (Y) A.Ş. tarafından hesaplanan brüt temettü üzerinden % 15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapıldıktan sonra kalan net tutardır. Bayan (D)'nin beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Net tutardan, brüt tutarın hesaplanmasında kullanılan formül aşağıdaki gibidir.

Net tutar

BBrüt tutar = -----

(1 - tevkifat oranı)

Buna göre 51.000 TL'lik net temettünün brüt tutarı, % 15'lik tevkifat oranına göre aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

$$\text{Brüt temettü tutarı} = \frac{51.000}{(1 - 0,15)} = \frac{51.000}{0,85} = 60.000 \text{ TL}$$

Elde edilen temettü geliri (Brüt) 60.000 TL

İstisna tutar (60.000 / 2) (-) 30.000 TL

İstisna sonrası kalan temettü (*) 30.000 TL

Gelir vergisi matrahı 30.000 TL

Hesaplanan gelir vergisi 6.120 TL

22.000 TL için 3.960 TL

(30.000 - 22.000) * % 27 = 2.160 TL

Mahsup edilecek stopaj (60.000 x % 15) (-) 9.000 TL

Ödenecek gelir vergisi (6.120 - 9.000) 0 TL

İade alınacak gelir vergisi (9.000 - 6.120) (**) 2.880 TL

(*) İstisna sonrası kalan 30.000 TL, 22.000 TL'lik beyan sınırını aştığından, 30.000 TL'nin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

(**) İade alınması gereken verginin, mükellefin varsa diğer vergi borçlarına mahsup edilmesi mümkündür. Böyle bir borcun bulunmaması durumunda 2.880 TL tutarındaki stopajın nakden iadesi talebinde de bulunulabilecektir.

58. Kurumların yönetim kurulu başkanı ve üyelerine verilen temettü ikramiyelerinin beyanı gerekir mi?

Kurumların yönetim kurulu başkanı ve üyelerine verilen temettü ikramiyeleri, GVK'nın 75. maddesinin 3 numaralı bendinde, menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

2010 yılında elde edilen bu gelirlerin yarısının, varsa tevkifata tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 22.000 TL'yi aşması halinde, 1-25 Mart 2011 tarihleri arasında yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu şekilde beyan edilen temettü geliri üzerinden hesaplanan vergiden, temettü ödemesi sırasında temettüyü dağıtan kurum tarafından kesilen stopajın tamamı mahsup edilebilmektedir.

59. 2010 yılında ne kadar net temettü elde edilirse vergi ödemesi gerekir?

Beyana tabi başka menkul veya gayrimenkul sermaye iradı bulunmayan bireysel yatırımcının, 2010 yılında tam mükellef statüsündeki bir kurumdan elde ettiği net temettü geliri (% 15 oranında stopaj yapıldıktan sonra kalan tutar);

- 37.400 TL'den az ise beyanname verilmeyecektir. Bu durumda kar payını dağıtan kurum tarafından kesilen % 15 oranındaki stopaj nihai vergi kabul edilecektir.
- 37.400 TL ile 203.320 TL arasında ise beyanname verilmesi gerekmektedir. Ancak bu durumda ödenecek vergi çıkmadığı gibi vergi dairesinden iade talep edilebilecektir.
- 203.320 TL'den fazla ise beyanname verilmesi ve fark vergi ödenmesi gerekmektedir.

60. Yurtdışındaki kurumların hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının beyan esasları nelerdir?

Vergilendirme sistemimiz uyarınca, tam mükellef gerçek kişiler tarafından, gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında elde edilen gelirlerin tamamının Türkiye'de beyan edilmesi ve vergilendirilmesi gerekmektedir.

220 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde de konuyla ilgili olarak, "Tam mükellef gerçek kişiler, yabancı ülkelerde elde ettikleri gelirleri için yıllık beyanname vermek ve diğer gelirleri nedeniyle verecekleri yıllık beyannameye bu gelirlerini ithal etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk, tevkif suretiyle vergilendirilip vergilendirilmediğine, tutarına veya niteliğine bakılmaksızın yabancı ülkelerde elde edilen bütün gelirler için geçerlidir." açıklamasına yer verilmiştir.

Bu nedenle, tam mükellef gerçek kişilerce, kanuni ve iş merkezinin her ikisi de yurtdışında bulunan kurumların hisse senetlerinden 2010 yılında elde edilen kar paylarının, 1.090 TL'yi aşması durumunda tamamının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

E. Hisse senedi satışından sağlanan kazançların vergilendirilmesi

61. 2006 yılından önce alınan hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar beyan edilir mi?

01.01.2006 tarihinden önce alınan İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin en az 3 ay, işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin ise 1 yıl elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazanç gelir vergisinden istisnadır.

Her iki tür hisse senedinin de 2010 yılında elden çıkarılması durumunda 3 ay ve 1 yıllık süreler dolmuş olacağından, sağlanan kazanç beyan edilmeyecek ve dolayısıyla üzerinden gelir vergisi de ödenmeyecektir. Ayrıca bu kazançlar üzerinden aracı kurum veya banka tarafından stopaj da yapılmayacaktır.

62. 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren alınan İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendiriliyor?

İMKB'de işlem gören bu hisse senetlerinin satışından sağlanan kazancın vergilendirilmesi konusu menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) hisse senetleri ile bunlar dışındaki hisse senetleri için farklılık arz etmektedir. İMKB'de işlem gören MKYO hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar üzerinden, ilgili banka veya aracı kurum tarafından % 10 oranında stopaj yapılması gerekmektedir. Ancak bu hisse senetlerinin 1 yıldan daha fazla elde tutulduktan sonra satılması durumunda, kazanç stopaja tabi olmayacaktır.

Bireysel yatırımcıların İMKB'de işlem gören MKYO dışındaki hisse senetlerini elden çıkarmaları durumunda ise stopaj oranı % 0 olarak uygulanmaktadır.

Kazancın hesaplanması sırasında kesilen verginin (stopaj) oranı ister % 10 isterse de % 0 olsun, bu vergi bireysel yatırımcı açısından nihai vergi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle söz konusu gelirler için ayrıca beyanname verilmesine gerek yoktur.

63. MKYO hisse senetlerinin satışından sağlanan kazanç ve stopaj tutarı nasıl hesaplanıyor?

Bir yıldan daha az süreyle elde tutulduktan sonra satılan MKYO hisse senetlerinden sağlanan kazancın, satışa aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından hesaplanması gerekmektedir. Bu kazanç üzerinden % 10 oranında stopaj yapılacaktır. Birden fazla alış yapılmış olması durumunda üzerinden stopaj yapılacak kazancın İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) yöntemi ile belirlenmesi gerekmektedir.

Örnek

Mükellef (E) 2010 yılının son üç aylık döneminde (2010/Ekim-Aralık) bir aracı kurum vasıtasıyla (B) Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı A.Ş.'nin hisse senetlerinden almıştır. Alış işlemleri aşağıdaki gibidir.

Alış tarihi	Alış (Adet)	Alış fiyatı (TL)	Alış tutarı (TL)
13.10.2010	10.000	22,50	225.000

20.10.2010	5.000	22,00	110.000
05.11.2010	20.000	20,00	400.000
Toplam	35.000		735.000

Mükellef (E) tarafından alınmış olan 35.000 adet (B) Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı A.Ş. hisse senedinin, 27.000 adedi 2010/Ekim-Aralık döneminde satılmıştır. Satış bilgileri aşağıdaki gibidir.

Satış tarihi	Satış (Adet)	Satış fiyatı (TL)	Satış tutarı (TL)
26.10.2010	14.000	24,00	336.000
25.11.2010	13.000	26,50	344.500
Toplam	27.000		680.500

İşlemlerin gerçekleştirilmiş olduğu aracı kurum tarafından, stopaj matrahı belirlenirken İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) yönteminin kullanılması gerekmektedir. Bu yöntem kullanılarak öncelikle satılan hisse senetlerinin alış bedelleri aşağıdaki gibi belirlenecektir.

Satış tarihi	Satış (Adet)	Alış tarihi	Alış (Adet)	Alış fiyatı (TL)	Alış tutarı (TL)
26.10.2010	14.000	13.10.2010	10.000	22,50	225.000
		20.10.2010	4.000	22,00	88.000
25.11.2010	13.000	20.10.2010	1.000	22,00	22.000
		05.11.2010	12.000	20,00	240.000
Toplam	27.000		27.000		575.000

Satışı gerçekleştirilen 27.000 adet MKYO hisse senedinden elde edilen satış kazancı üzerinden işlemi gerçekleştiren aracı kurum tarafından % 10 oranında stopaj yapılacaktır.

Satış tutarı	680.500 TL
Satılan hisse senetlerinin alış tutarı	575.000 TL
Satış kazancı (stopaj matrahı) (680.500 – 575.000)	105.500 TL
Hesaplanan stopaj (105.500 * % 10)	10.550 TL
Stopaj sonrası satış bedeli (680.500 – 10.550)	669.950 TL

Mükellef (E) tarafından stopaj yoluyla vergilendirilmiş olan (105.500 - 10.550=) 94.950 TL tutarındaki kazanç için beyanname verilmeyecek, kesilmiş olan 10.550 TL tutarındaki stopaj nihai vergi olacaktır.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Yukarıdaki örnekte yer alan hisse senedinin yatırım ortaklığı değil İMKB'de işlem gören başka bir şirketin hisse senedi olması durumunda, stopajın oranı aracı kurum tarafından % 0 olarak uygulanacaktır.

64. 1 Ocak 2006 tarihinden sonra alınan ve İMKB'de işlem görmeyen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Halka açık olmayan tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri, İMKB'ye kote olmadığı için, satışından elde edilen kazanç üzerinden stopaj yapılmaz. Genel kural olarak bu menkul kıymetlerden elde edilen satış kazançlarının gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir. Ancak bu hisse senetlerinin en az 2 yıl süre elde tutulduktan sonra satılması durumunda elde edilen kazanç gelir vergisinden de istisnadır.

Buna göre, örneğin 16 Ekim 2008 tarihinde alınan halka açık olmayan tam mükellef bir kurumun hisse senedinin, 17 Ekim 2010 tarihi veya sonrasında satılması durumunda elde edilen kazanç vergiye tabi olmayacaktır.

Yukarıda belirtilen süre dolmadan satılması durumunda, elde edilen kazanç için herhangi bir istisna tutar söz konusu olmadığından tamamının beyan edilerek, üzerinden hesaplanan gelir vergisinin ödenmesi gerekecektir. Kazancın hesaplanması sırasında alış ve satış arasındaki endeks farkının % 10'u geçmesi şartıyla endeksleme yöntemi de kullanılabilir.

F. Mevduat ve repo gelirleri ile katılım bankalarından elde edilen

65. Repo ve ters repo nedir?

Repo, menkul kıymetlerin, bu kıymetleri elinde bulunduran kişi ya da kurumlar tarafından geri alma taahhüdü ile satılmasını ifade eder. Bir başka ifade ile portföyünde menkul kıymet bulunan ve nakde ihtiyacı olan kuruluşların nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla sahip oldukları menkul kıymetleri, belli bir faiz üzerinden ve belli bir vade sonunda geri almayı taahhüt ederek satmalarıdır.

Repo, işlemin vadesine, faiz oranına, işlemin taraflarına ve anlaşmaya konu olan menkul kıymete ilişkin bilgilerin yer aldığı bir çerçeve anlaşmasına göre yapılmaktadır.

Ters repo, ellerinde nakit bulunan kişi ve kuruluşlar tarafından geri satma taahhüdü ile menkul kıymetlerin alınmasıdır. Başka bir ifade ile ellerinde nakit fazlası olan kişilerin, getiri sağlamak amacıyla, belirli bir fiyat üzerinden ve önceden belirlenen vade sonunda geri satmak kaydıyla menkul kıymet almaları olarak tanımlanabilir.

66. Mevduat ve repo gelirleri için beyanname vermeye gerek var mı?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca gerek TL cinsinden gerekse de döviz cinsinden mevduatlardan sağlanan faiz gelirleri ile repo kazançları % 15 oranında stopaja tabidir. Gerçek kişilerce 2010 yılında elde edilen ve stopaj yoluyla vergilendirilmiş bulunan mevduat faizi ve repo kazançları, tutarı ne olursa olsun yıllık gelir vergisi beyannameyi ile beyan edilmez.

Başka bir deyişle, 2010 yılında banka veya aracı kurumlar tarafından % 15 oranında stopaja tabi tutulmuş olan repo ve mevduat faizi gelirleri için beyanname vermeye gerek yoktur. Bireysel yatırımcılar için bu stopaj nihai vergi kabul edilmektedir.

67. Yabancı bankalardan elde edilen mevduat faiz gelirleri beyan edilir mi?

Yurtdışı bankalarda ya da Türkiye'deki bankaların yurtdışındaki şubelerinde bulunan döviz veya TL cinsinden mevduat hesaplarından 2010 yılında elde edilen faiz gelirleri üzerinden stopaj yapılmamaktadır. 2010 yılında elde edilen bu gelirler için 1.090 TL'lik beyan sınırı söz konusudur. Faiz geliri bu tutarın altında ise beyan edilmeyecektir. Söz konusu beyan sınırını aşan bir gelir elde edilmesi durumunda ise gelirin tamamı beyan edilmelidir.

Ancak 1.090 TL'lik beyan sınırının hesabında, bir takvim yılı içerisinde elde edilen ve tevkifata veya istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının toplamının dikkate alınması gerektiği unutulmamalıdır.

68. Borsa para piyasasından (BPP) elde edilen gelirler nasıl vergilendirilir?

Aracı kurumlar müşterilerine ait nakdi BPP'nda değerlendirerek elde ettiği faiz gelirlerini müşterilerin hesaplarına aktarabilmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca, gerçek kişilerce aracı kurumlar vasıtasıyla 2010 yılında BPP'ndan elde edilen faiz gelirleri üzerinden % 15 oranında gelir vergisi stopajı yapılmaktadır.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Yine aynı maddede yer alan hüküm uyarınca, stopaj yoluyla vergilenmiş olan bu gelirler için bireysel yatırımcılar tarafından beyanname verilmesine gerek yoktur. Yani stopaj bireysel yatırımcılar açısından nihai vergi olmaktadır.

69. Katılım bankalarından elde edilen kar payları beyan edilir mi?

Katılım bankaları tarafından kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca % 15 oranında stopaja tabidir. Gerçek kişilerce 2010 yılında elde edilen ve stopaj suretiyle vergilendirilmiş bulunan bu kar payları tutarı ne olursa olsun yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmez.

Başka bir deyişle, 2010 yılında katılım bankaları tarafından % 15 oranında stopaja tabi tutulmuş olan kar payları için beyanname vermeye gerek yoktur. Bireysel yatırımcılar için bu stopaj nihai vergi olmaktadır.

G. Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirler

70. Menkul kıymet yatırım fonlarından elde edilen gelirler hangi gelir grubuna dahildir?

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının (MKYF) katılma belgelerinin elden çıkarılmasından (fona iadesi) elde edilen gelirler "menkul sermaye iradı" olarak kabul edilmektedir.

71. Menkul kıymet yatırım fonlarından elde edilen gelirler nasıl vergilendiriliyor?

Bu gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabidir. Buna göre MKYF katılma belgelerinin 2010 yılında elden çıkarılmasından (fona iade) sağlanan gelirler üzerinden, bu gelirin sağlanmasına aracılık eden banka veya aracı kurumlar tarafından % 10 oranında stopaj yapılmaktadır.

Bunun yanında sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların, stopaj uygulaması dışında bırakılmış olduğunu da hatırlatmakta fayda görmekteyiz.

Bireysel yatırımcılar tarafından Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulmuş olan MKYF'larına ait katılma belgelerinin fona iadesinden 2010 yılında elde edilen gelirler için, bu gelirler ister stopaja tabi tutulmuş olsun, isterse de stopaj kapsamı dışında bırakılmış olsun, beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler dolayısıyla beyanname verilse dahi bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

72. Yabancı yatırım fonlarından elde edilen gelirler de menkul sermaye iradını kabul ediliyor?

Bireysel yatırımcıların, yurtdışında kurulmuş ve Türkiye'de portföy yatırımı dolayısıyla vergi mükellefiyeti olmayan yatırım fonlarının katılma belgelerinden elde ettikleri kazançların vergilendirilmesi konusunda farklı yorumlar bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığı'nın 2004 yılında vermiş olduğu bir muktezada, Gelir Vergisi Kanunu'nun yıllık beyanname verilmemesini öngören geçici 55. maddesinde yer alan yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirlerin, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulmuş olan ve portföy kazançları üzerinden GVK'nun 94. maddesine göre stopaj yapılan yatırım fonlarına ilişkin katılma belgelerinden elde edilen ve "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilen gelirler olduğu belirtilmiştir.

Aynı muktezada Türkiye'de halka arz edilen yabancı menkul kıymet yatırım fonlarına ait katılma belgelerinden gerçek kişilerce elde edilen gelirlerin geçici 55. maddede yer alan istisnadan yararlanamayacağı da ifade edilmiştir.

Maliye Bakanlığı'nın verdiği bu muktezaadaki görüşler çerçevesinde, bireysel yatırımcıların yurtdışında kurulmuş olan yatırım fonlarına ait katılma belgelerinin satışı nedeniyle elde

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

ettikleri kazançların Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80 ve mükerrer 81. maddelerine göre "değer artış kazancı" (menkul kıymet alım satım kazancı) olarak vergilendirilmesi gerekmektedir.

73. 01.01.2006 tarihinden itibaren alınan yabancı yatırım fonlarından elde edilen kazanç nasıl hesaplanıyor?

Yatırım fonu katılma belgesinin döviz cinsinden satış tutarının, satış tarihindeki Merkez Bankası döviz alış (MBDA) kuru kullanılmak suretiyle tespit edilen TL karşılığından, döviz cinsinden alış tutarının alış tarihindeki MBDA kuru kullanılmak suretiyle tespit edilen TL karşılığının düşülmesi sonucu hesaplanan tutar, bu işlemde sağlanan alım satım kazancıdır.

Beyan edilmesi gereken kazancın hesaplanması sırasında maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilecektir. Ancak bu işlemin yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşması gerekmektedir. Endeks farkının % 10'un altında kalması durumunda kazanç, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle hesaplanacaktır.

Bu menkul kıymetlerin yukarıdaki gibi hesaplanan satış kazancı için herhangi bir istisna uygulaması söz konusu olmadığından, kazancın (endeksleme yapılabiliyorsa endeksleme sonrası) tutarı ne olursa olsun beyan edilmesi gerekmektedir.

H. Özel sektör tahvillerinden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi

74. 01.01.2006 tarihinden sonra Türkiye’de ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesi ile banka ve aracı kurumlara, yatırımcıların 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan özel sektör tahvillerinden elde ettikleri faiz gelirleri üzerinden % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü getirilmiştir.

Bu stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olup, elde edilen faiz gelirin tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

75. Yurtdışında ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinden stopaj yapılıyor mu?

Günümüzde bazı yerli kurumlar (tam mükellef) sadece yurtiçinde değil, yurtdışında da tahvil ihraç edebiliyorlar. Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında döviz cinsinden ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri üzerinden 2010/1182 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen oranlarda tevkifat yapılması gerekmektedir. (29 Aralık 2010 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır)

Söz konusu Kararname uyarınca, tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillere ilişkin olarak tam mükellef gerçek kişilere ödenen;

- Vadesi 1 yıla kadar olan tahvil faizlerinden % 10,
- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olan tahvil faizlerinden % 7,
- Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olan tahvil faizlerinden % 3,
- Vadesi 5 yıl ve daha uzun olan tahvil faizlerinden % 0

oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

76. Yurtdışında ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri nasıl vergilendiriliyor?

Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri vadesine göre yukarıda belirtilen oranlarda stopaja tabidir. Bireysel yatırımcılar tarafından bu menkul kıymetlerden 2010 yılında elde edilen faiz geliri 22.000 TL’lik beyan sınırından daha az ise bu gelirlerin beyan edilmesine gerek yoktur. Bu tutarı aşan bir gelir elde edilmesi durumunda ise gelirin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir

22.000 TL’lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye’de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Bu menkul kıymetlerin itfasında oluşan ana para kur farkı veya endeks farkı da gelir sayılmaz.

Beyan edilen faiz gelirleri üzerinden hesaplanan vergiden, bu gelirler üzerinden kesilmiş olan vergiler (tevkifat) düşülebilmektedir.

77. 01.01.2006 tarihinden sonra Türkiye’de ihraç edilen özel sektör tahvillerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendiriliyor?

Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67. maddesi ile banka ve aracı kurumlara, yatırımcıların 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan özel sektör tahvillerini elden çıkarmaları dolayısıyla sağladıkları kazanç üzerinden % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü getirilmiştir.

Bu stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olup, elde edilen alım satım kazancının tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

78. Yurtdışında ihraç edilen özel sektör tahvillerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendiriliyor?

Bu tahvillerin 2010 yılında elden çıkarılması dolayısıyla sağlanan kazançlar geçici 67. maddenin kapsamına girmemektedir. Dolayısıyla bu gelirler üzerinden Türkiye’de stopaj ödenmesi söz konusu olmayacaktır.

01.01.2006 tarihinden sonra alınan bu menkul kıymetlerden 2010 yılında elde edilen alım satım kazançlarının Türk lirası bazında hesaplanması gerekir. Bu kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yönteminin kullanılabilmesi için ise ÜFE farkının % 10’un üzerinde olması şartı vardır. Alış ve satış tarihleri arasındaki ÜFE farkının % 10’un altında kalması durumunda satış kazancı, satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde değil, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde tespit edilecektir.

Yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan kazanç için herhangi bir istisna söz konusu olmayıp, kazancın tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

I. Yabancı menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi

79. Yabancı ülke tahvil faiz gelirleri nasıl vergilendiriliyor?

İhraç tarihine bakılmaksızın, yabancı kurumlarca ya da yabancı ülke hazinelerince ihraç edilen tahvillerden 2010 yılında elde edilen faiz gelirleri geçici 67. madde kapsamına girmez. Dolayısıyla ihraç tarihi ne olursa olsun bu menkul kıymetlerden sağlanan faiz gelirleri üzerinden Türkiye'de stopaj ödenmeyecektir.

Söz konusu menkul kıymetlerden döviz cinsinden elde edilen faizler enflasyon indirimine tabi olmayıp, 1.090 TL'yi aşması durumunda, gelirin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

Ancak söz konusu 1.090 TL'lik beyan sınırının hesabında bir takvim yılı içerisinde elde edilen ve tevkiyata veya istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

80. 2006 yılından önce satın alınan yabancı tahvillerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Yabancı kurumlarca ya da yabancı ülke hazinelerince ihraç edilen ve 01.01.2006 tarihinden önce yatırımcılar tarafından satın alınan tahvillerden elde edilen alım satım kazançlarının, satış tutarının Türk lirası karşılığından, alış bedelinin Türk lirası karşılığının düşülmesi suretiyle hesaplanması gerekir. Bu menkul kıymetlerin alım satımından elde edilen kazancın yukarıdaki şekilde hesaplanması sırasında endeksleme yöntemi kullanılabilir. Bu yöntem uygulandıktan sonra bulunan alım satım kazancının, 19.000 TL'yi aşması durumunda aşan kısmın beyan edilmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki menkul kıymetlerin yanında, 01.01.2006 tarihinden önce satın alınan diğer menkul kıymetlerden de alım satım kazancı elde edilmesi durumunda, bu istisnanın, toplam alım satım kazancına uygulanması gerektiği unutulmamalıdır.

81. 01.01.2006 tarihinden itibaren satın alınan yabancı tahvillerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Yabancı kurumlarca ya da yabancı ülke hazinelerince ihraç edilen tahvillerin 01.01.2006 tarihinden sonra satın alınması ve 2010 yılında elden çıkarılması dolayısıyla sağlanan kazançlar geçici 67. maddenin kapsamına girmez. Dolayısıyla bu gelirler üzerinden Türkiye'de stopaj ödenmesi söz konusu değildir.

01.01.2006 tarihinden sonra alınan bu menkul kıymetlerden 2010 yılında elde edilen alım satım kazançlarının Türk lirası bazında hesaplanması gerekir. Bu kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yönteminin kullanılabilmesi için ise ÜFE farkının % 10'un üzerinde olması şartı bulunmaktadır. Alış ve satış tarihleri arasındaki ÜFE farkının % 10'un altında kalması durumunda satış kazancı, satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde değil, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde tespit edilecektir.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan kazanç için herhangi bir istisna söz konusu olmayıp, kazancın tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

J. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançların vergilendirilmesi

82. VOB' da işlem göre kontratlardan sağlanan kazançlar stopaja tabi mi?

Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67. madde ile banka ve aracı kurumlara, yatırımcıların 01.01.2006 tarihinden itibaren menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri gelir ve kazançları üzerinden stopaj yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu çerçevede vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen gelirler de stopajın konusuna girmektedir.

Bireysel yatırımcılar tarafından Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda (VOB) satın alınan, hisse senetlerine (menkul kıymet yatırım ortaklıkları hariç) veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan 2010 yılında sağlanan kazançlar üzerinden hesaplanması gereken stopajın oranı % 0'a indirilmiştir.

Ancak yukarıda belirtilenler dışındaki kıymetlere dayalı kontratlardan 2010 yılında sağlanan kazançlar üzerinden % 10 oranında stopaj yapılması gerekmektedir.

83. VOB dışında yapılan kontratlardan sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılıyor mu?

Bireysel yatırımcılar tarafından 01.01.2010 tarihinden itibaren banka ve aracı kurum aracılığıyla VOB dışında gerçekleştirilen işlemler dolayısıyla sağlanan kazançlar da stopaj kapsamındadır. Bu stopaj, hisse senetlerine (menkul kıymet yatırım ortaklıkları hariç) veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan sağlanan kazançlar üzerinden % 0, diğer kıymetlere dayalı kontratlardan sağlanan kazançlar üzerinden ise % 10 oranında uygulanmaktadır.

84. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançlar için ayrıca beyanname vermeye gerek var mı?

2010 yılında tam mükellef gerçek kişilerce gerek VOB'da gerekse de VOB dışında bir banka veya aracı kurum aracılığıyla sağlanan söz konusu kazançlar stopaj yolu ile vergilendirilmiş olduğundan (% 0 veya % 10), tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.

Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

VI. Menkul kıymet gelirleri üzerinden hesaplanan vergilerin beyanı ve ödenmesi

85. Menkul kıymet gelirlerine ilişkin beyanname hangi vergi dairesine verilir?

Gelir vergisi açısından temel kural, beyannamenin geliri elde eden gerçek kişinin ikametgahının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesidir.

2010 yılında elde edilen menkul kıymet gelir ve kazançları da, elde edenin başkaca beyana tabi bir geliri yoksa ikametgahının bulunduğu yer vergi dairesine bir beyanname ile beyan edilecektir. Başkaca beyana tabi bir gelirin bulunması durumunda ise bu gelirin beyan edildiği vergi dairesine verilecek olan beyannameye, menkul kıymet gelirleri de dahil edilecektir.

86. Beyanname ne zamana kadar verilmelidir?

Gerçek kişiler, menkul kıymetlerden elde ettikleri menkul sermaye iratları ve alım satım kazançlarını varsa diğer gelirleri ile birlikte, geliri elde ettikleri yılı izleyen Mart ayının 1-25. günleri arasında yıllık gelir vergisi beyanname ile beyan etmek zorundadırlar.

Buna göre 2010 yılında menkul kıymetlerden elde edilen ve beyan edilmesi gereken gelirlerin 1 Mart 2011 tarihinden başlamak üzere, 25 Mart 2011 tarihine kadar beyan edilmesi gerekmektedir.

87. Eşlerin menkul kıymet gelirleri için ayrı beyanname mi vermek gerekir?

Eşler ayrı ayrı ya da ortaklaşa sahip oldukları menkul kıymetlerden elde ettikleri menkul sermaye iratları ya da alım satım kazançlarını aranan koşulları taşıması halinde yukarıda belirtilen usul ve esaslar dahilinde ayrı ayrı verecekleri beyannamelerle beyan edeceklerdir. Bu beyanlar sırasında, istisna ve beyan sınırlarının aşılmış olmadığı eşler için ayrı ayrı dikkate alınabilecektir.

88. Yıllık gelir vergisi beyannamesinde hangi indirimler yapılabilir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesinde, gelir vergisi matrahının tespitinde, yıllık gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden bazı indirimlerin yapılabilmesine izin verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

a. Beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları,

b. Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları,

c. Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler ile kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar,

d. Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan okul, sağlık tesisi ve 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı,

e. Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedelinin tamamı.

89. Beyannameye eklenmesi gereken belgeler nelerdir?

Menkul kıymet gelirleri dolayısıyla beyanname verilmesi durumunda, varsa bu gelirler üzerinden kesilen vergilerin (stopaj), vergi sorumlusu tarafından ilgili vergi dairesine ödenmiş olduğuna ilişkin belgenin beyannameye eklenmesi gerekmektedir.

İlk defa beyanname verildiği durumda ise yukarıdaki belgelerin yanında mükellefiyet tesisi için ikametgah ve nüfus cüzdan suretinin de beyannameye eklenmesi gerekecektir.

90. Beyan edilen gelir üzerinden ödenecek verginin oranı nedir?

Gelir vergisi artan oranlı bir vergidir. 2010 yılında elde edilen gelirlerle ilgili olarak 1-25 Mart 2011 tarihleri arasında beyanname verilmesi durumunda, vergi aşağıdaki gelir vergisi tarifesine göre hesaplanacaktır. (Ücret gelirleri hariç)

Gelir dilimi	Vergi oranı
8.800 TL'ye kadar	% 15
22.000 TL'nin 8.800 TL'si için 1.320 TL, fazlası	% 20
50.000 TL'nin 22.000 TL'si için 3.960 TL, fazlası	% 27
50.000 TL'den fazlasının 50.000 TL'si için 11.520 TL, fazlası	% 35

91. Gelir vergisi ne zaman ve kaç taksitte ödenir?

Beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinin ilk taksiti Mart ayının sonuna, ikinci taksiti de Temmuz ayının sonuna kadar olmak üzere iki eşit taksitte ödenmesi gerekir.

Buna göre 2010 yılına ilişkin beyan edilen gelirler üzerinden hesaplanan gelir vergisinin ilk taksitinin 31 Mart 2011, ikinci taksitinin de 1 Ağustos 2011 (31 Temmuz 2011'in hafta sonuna gelmesi nedeniyle) tarihine kadar ödenmesi gerekmektedir.

92. Hesaplanan gelir vergisi, nereye ödenebilir?

Menkul kıymet gelirleri ile ilgili yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi, bağlı bulunulan vergi dairesine (beyannamenin verildiği vergi dairesine) veya herhangi bir vergi dairesine ya da vergi tahsil etme konusunda yetkilendirilmiş bankalara ödenebilir.

93. Taksitlerin birinin veya tamamının zamanında ödenmemesinin sonuçları nedir?

Vergi Usul Kanunu'nun 111. maddesinde, vergilerin özel kanunlarında gösterilen zamanlarda ödeneceği hükme bağlanmıştır. Taksitlerden birinin veya tamamının zamanında ödenmemesi durumunda, alacaklı vergi dairesi mükellefe bir ödeme emri göndererek, 7 günlük süre içinde borcunu ödemesini isteyecektir. Borcun bu süre içinde de mükellef tarafından rızaen ödenmemesi halinde, vergi dairesi 6183 Sayılı Kanun'un kendisine verdiği cebren tahsil yetkisini kullanarak alacağını tahsil edecektir.

Vergi alacağının normal ödeme zamanı (vade) geçtikten sonra tahsil edildiği durumlarda, 6183 Sayılı Kanun hükümleri gereğince aylık % 1,40 oranında (19.10.2010 tarihinden itibaren) gecikme zammı ayrıca tahsil edilmektedir. Yıllar itibarıyla uygulanan gecikme zammı oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Uygulandığı dönem	Gecikme zammı oranı
	(Aylık)
02.03.2005 - 20.04.2006	% 3,00
21.04.2006 - 18.11.2009	% 2,50
19.11.2009 - 18.10. 2010	% 1,95
19.10.2010 tarihinden itibaren	% 1,40

94. Beyanname verilmemesi veya gelirin eksik beyanı halinde uygulanacak yaptırımlar nelerdir?

Beyan edilmesi gereken gelirlerin beyan edilmediğinin tespit edilmesi durumunda;

1. Beyan edilmemiş ve ödenmemiş olan vergi aslı,
2. Normal vade tarihinden ceza ihbarnamesinin tebliğ tarihine kadar gecikme zammı oranında hesaplanacak gecikme faizi,
3. Vergi aslının bir katı tutarında vergi ziyai cezası,

tahsil edilecektir.

95. Beyanname verilmediği ya da gelirin eksik beyan edildiği gerekçesiyle yapılan cezalı tarhiyatlar hakkında mükelleflerin müracaat yolları nelerdir?

Menkul kıymetlerden elde ettikleri gelirleri hiç beyan etmediği ya da noksan beyan ettiği iddiasıyla hakkında cezalı tarhiyat yapılan mükelleflerin başvurabilecekleri yollar üç grupta toplanabilir.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik ltd.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

- a. Ortaya çıkan ilave vergi ve cezanın ödenmesi (ödeme, ihbarnamenin tebliğinden itibaren 1 ay içinde yapılmalıdır),
- b. Uzlaşma talep edilmesi (başvuru süresi, vergi ve ceza ihbarnamesinin tebliğinden itibaren 30 gündür),
- c. Yargıya başvurulması (başvuru süresi, vergi ve ceza ihbarnamesinin tebliği tarihinden itibaren 30 gündür).

96. Zamanaşımı nedir?

Zamanaşımı Kanun'da, süre geçmesi dolayısıyla vergi alacağının kalkması olarak tanımlanmıştır. Verginin ilgili olduğu yılı takip eden yılın başından başlayarak 5 yıl içerisinde hesaplanarak mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğramaktadır.

Örneğin 2010 yılında elde edilmiş olmakla beraber 2011 yılı Mart ayında beyannameye dahil edilmesi gereken bir gelirin beyan edilmediğinin vergi dairesince tespit edilmesi durumunda, bu gelir üzerinden ödenmesi gereken verginin vergi dairesi tarafından 31 Aralık 2015 tarihine kadar tarh edilerek, mükellefe tebliğ edilmiş olması gerekmektedir.

Bu nedenle mükellefler zamanaşımı süresi içinde yani geliri elde ettikleri tarihi izleyen yılbaşından itibaren beş yıl süre ile vergi incelemesine maruz kalabilirler.

VII. Menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin örnekler

97. 2006'dan önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarının satışından sağlanan kazancın vergilemesi nasıl yapılıyor?

Mükellef (A) 2009 yılında almış olduğu Devlet tahvilini 2010 yılında satmıştır. Bu Devlet tahvili 2005 yılında ihraç edilmiştir. Devlet tahvilinin satışına ve satış kazancının hesaplanmasına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. Mükellef (A)'nın beyana tabi başka geliri yoktur.

	Tarihi	Tutar (TL)	ÜFE
Alış	30.02.2009	1.500.000	Ocak 2009 : 156,65
Satış	15.06.2010	1.770.000	Mayıs 2010 : 174,61

Çözüm

Mükellef (A)'nın sattığı Devlet tahvili 2005 yılında ihraç edildiğinden, satışa aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından kazanç üzerinden stopaj yapılmayacaktır. Mükellef (A) tarafından Devlet tahvilinin alış bedeli endekslenecek (endeksleme yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u geçme şartı yoktur), satış bedeli ile endekslenmiş maliyet bedelinin arasındaki fark 19.000 TL'lik istisna tutarını aşıyorsa, aşan kısım beyan edilecektir.

Devlet tahvilinin endekslenmiş maliyet bedeli 1.671.975,74 TL

(174,61 / 156,65 x 1.500.000)

Satış kazancı (satış tutarı - endekslenmiş maliyet bedeli) 98.024,26 TL

(1.770.000,00 - 1.671.975,74)

İstisna tutar (-) 19.000,00 TL

Gelir vergisi matrahı (98.024,26 - 19.000,00) 79.024,26 TL

Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi 21.678,49 TL

50.000 TL için 11.520 TL

(79.024,26 - 50.000,00) * % 35 = 10.158,49 TL

98. Mevduat faiz geliri, tahvil ve hisse senedi satış kazancı ile eurobond kupon faiz geliri elde eden bir mükellef bu gelirlerini nasıl beyan edecektir?

Mükellef (B) 2010 yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir.

- 15.03.2009 tarihinde bir yıl vadeli mevduat yapmış olup, 15.03.2010 tarihinde bu hesabından 220.000 TL faiz geliri elde etmiştir. Banka tarafından söz konusu faiz üzerinden % 15 oranında 33.000 TL stopaj yapılmıştır.
- Mükellef (B) çalıştığı banka aracılığıyla 2009 yılında almış olduğu Devlet tahvillerini 2010 yılında satmıştır. Bu işleme aracılık eden banka tarafından hesaplanan 310.000 TL'lik kazanç üzerinden % 10 oranında (31.000 TL) stopaj yapılmıştır. (Söz konusu tahvil 2008 yılında ihraç edilmiştir.)
- Mükellef (B) 2010 yılının ilk üç aylık döneminde aracı kurum vasıtasıyla hisse senedi işlemleri gerçekleştirmiştir. Bir kısım işlemlerinden 120.000 TL zarar etmiş, diğer hisse senetlerinden ise 232.000 TL kazanç elde etmiştir. Aracı kurum tarafından bu üç aylık işlemler sonucu ortaya çıkan 112.000 TL net kar üzerinden stopaj yapılmamıştır.
- Mükellef (B) ayrıca 14.01.2004 tarihinde ihraç edilmiş olan, US900123AT75 tanımlı eurobondu 2008 yılında satın almış, bu eurobondtan 2010 yılı içerisinde aşağıdaki tarih ve tutarlarda kupon faizi elde etmiştir. 14.02.2034 vadeli bu eurobond yılda 2 kez kupon faizi ödemektedir. (Kuponlara isabet eden prim tutarı olmadığı varsayılmıştır.)

Kupon tarihi	Kupon faizi (USD)	MBDA kuru	Kupon faizi (TL)
15.02.2010	25.000	1,5099	37.747,50
16.08.2010	25.000	1,5065	37.662,50
Toplam	50.000		75.410,00

Çözüm

- 2010 yılında stopaj yolu ile vergilendirilmiş olan mevduat faiz geliri, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelirler (faiz ve alım satım) üzerinden, gelirin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumların % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü bulunmaktadır. Stopaj yoluyla vergilendirilen bu gelirlerin tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- 2010 yılında İMKB'de gerçekleştirilen hisse senedi işlemlerinden (MKYO hisse senetleri hariç) sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. Bu kazançlar tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- Eurobond kupon faizi

Eurobondlar hangi tarihte ihraç edilmiş olursa olsun, bu menkul kıymetlerden elde edilen kupon faizine (menkul sermaye iradı) enflasyon indirimi uygulanamaz. Elde edilen eurobond kupon faiz geliri 2010 yılı için 22.000 TL olarak belirlenmiş olan beyan sınırını aştığı takdirde tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

Mükellef (B) tarafından 2010 yılında elde edilen 75.410 TL tutarındaki eurobond kupon faizi 22.000 TL'lik beyan sınırını aştığından tamamının beyan edilmesi gerekmektedir. Hesaplama aşağıdaki şekilde olacaktır.

2010 yılında elde edilen eurobond kupon faizi (MSİ)	75.410,00 TL
Gelir vergisi matrahı	75.410,00 TL
Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi	20.413,50 TL
50.000 TL için 11.520 TL	
(75.410 - 50.000) * % 35 = 8.893,50 TL	

99. Repo ve yatırım fonu geliri ile tahvil faiz geliri ve alım satım kazancı elde eden bir mükellef bu gelirlerini nasıl beyan edecektir?

Mükellef (C) 2010 yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir.

- 16.000 TL tutarında repo geliri elde etmiş, banka tarafından bu gelir üzerinden % 15 oranında 2.400 TL stopaj yapılmıştır.
- Mükellef (C) 2010 yılı içerisinde menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin satışından 21.000 TL gelir elde etmiş, çalıştığı aracı kurum tarafından bu gelir üzerinden % 10 oranında 2.100 TL stopaj yapılmıştır.
- Mükellef (C) 2009 yılında ihraç edilen Hazine bonosundan 2 Mayıs 2010 tarihinde alım yapmıştır. Aldığı bononun tamamını, 15 Kasım 2010 tarihinde satmıştır. Satışa aracılık eden banka tarafından söz konusu satıştan oluşan 110.000 TL'lik kazanç üzerinden % 10 oranında (11.000 TL) stopaj yapılmıştır.
- Mükellef (C) 2009 yılında almış olduğu Devlet tahvilinden 2010 yılında 400.000 TL tutarında kupon faizi elde etmiştir. Söz konusu tahvil 2005 yılında ihraç edilmiştir.

Çözüm

- Repo ve menkul kıymet yatırım fonu gelirleri

2010 yılında stopaj yolu ile vergilendirilmiş olmak koşuluyla; repo gelirleri ile menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir. Bireysel yatırımcılar açısından stopaj nihai vergidir.

- Hazine bonusu alım satım kazancı

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen alım satım kazançları üzerinden, kazancın sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından % 10 oranında stopaj yapılmaktadır. Bu stopaj bireysel yatırımcılar açısından nihai vergi olup, sağlanan gelir ve kazancın ayrıca beyan edilmesine gerek yoktur.

- Devlet tahvili kupon faiz geliri

Söz konusu Devlet tahvili 2006 yılından önce ihraç edilmiş olduğundan, bu tahvilden elde edilen faiz geliri (menkul sermaye iradı) öncelikle enflasyon indirimine tabi tutulacaktır. Enflasyon indirimi sonrası kalan tutar 22.000 TL'lik beyan sınırı ile karşılaştırılacaktır. Beyan sınırının da aşılması durumunda, enflasyon indirimi sonrası kalan tutarın tamamı beyan edilecektir.

Devlet tahvili faiz geliri	400.000 TL
Enflasyon indirimi (400.000 x % 93,4) (-)	373.600 TL
Enflasyon indirimi sonrası Devlet tahvili faiz geliri	26.400 TL
Gelir vergisi matrahı	26.400 TL
Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi	5.148 TL
22.000 TL için 3.960 TL	
(26.400 - 22.000) * % 27 = 1.188 TL	

100. Beyana tabi menkul sermaye iradı yanında kira geliri de elde eden bir kişi bu gelirlerini nasıl beyan edecektir?

Bay (D) 2009 yılı başında satın aldığı gayrimenkulü aynı yıl işyeri olarak bir şirkete kiraya vermiş, 2009 yılında elde ettiği kira gelirini beyan ederken "götürü gider" yöntemini kullanmıştır. 2010 yılı için söz konusu işyerinin kirası aylık brüt 1.500 TL olarak belirlenmiş olup, kiracı tarafından her ay kira üzerinden 300 TL tevkifat yapılmış ve Bay (D)'ye aylık net 1.200 TL kira ödenmiştir.

Bay (D) ayrıca almış olduğu Devlet tahvilinden 2010 yılında 150.000 TL kupon faiz geliri elde etmiştir. Bu tahvil 2006 yılından önce ihraç edilmiş olduğundan, işleme aracılık eden banka tarafından stopaj yapılmamıştır.

Çözüm

Mükellefler tarafından gayrimenkul sermaye iratlarının beyanı sırasında götürü gider yönteminin seçilmesi durumunda bu usulden 2 yıl dönülemezdir. Bay (D) 2009 yılında "götürü gider" yöntemini seçmiş olduğundan, 2010 yılında, gerçek gider usulüne göre daha fazla indirebileceği bir gider olsa dahi, yine "götürü gider" yöntemini seçmek zorundadır.

- Beyan edilecek menkul sermaye iradının tespiti

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerine (MSİ) enflasyon indirimi uygulanabilmektedir. Enflasyon indirimi sonrası kalan tutarın, tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplamının 22.000 TL'lik beyan sınırını aşması durumunda beyan edilmesi gerekmektedir. 2010 yılı gelirleri için enflasyon indirim oranı % 93,4 olarak açıklanmıştır.

Devlet tahvili kupon faiz geliri (01.01.2006 öncesi ihraç)	150.000 TL
Enflasyon indirimi (150.000 x % 93,4) (-)	140.100 TL
Enflasyon indirimi sonrası MSİ (150.000 - 140.100) (1)	9.900 TL

- Beyan sınırı ile karşılaştırma

Enflasyon indirimi sonrası DT faiz geliri (MSİ) (1)	9.900 TL
Yıllık brüt işyeri kira geliri (GMSİ) (2)	18.000 TL
Beyan sınırı ile karşılaştırılacak toplam gelir (1+2)	27.900 TL

Yukarıdaki hesaplardan da görüleceği üzere, brüt işyeri kira gelirin veya 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvilinden elde edilen faiz gelirin enflasyon indirimi sonrası kalan tutarının, beyannameye dahil edilip edilmeyeceğinin tespiti sırasında, bu gelirlerin toplamının dikkate alınması gerekmektedir. Buna göre 27.900 TL, 2010 yılı için belirlenen 22.000 TL'lik beyan sınırını aştığından, bu iki gelirin de beyan edilmesi gerekmektedir.

- Beyan edilecek gelir ve ödenecek vergi hesabı

Enflasyon indirimi sonrası DT faiz geliri (MSİ) (1)	9.900 TL
Yıllık brüt işyeri kira geliri	18.000 TL
Götürü gider (18.000 x % 25) (-)	4.500 TL
Beyana tabi işyeri kira geliri (GMSİ) (2)	13.500 TL
Gelir vergisi matrahı (1 + 2)	23.400 TL
Hesaplanan gelir vergisi	4.338 TL
22.000 TL için 3.960 TL	
(23.400 - 22.000) * % 27 = 378 TL	
Yıl içerisinde kesinti yoluyla ödenen vergiler (300 x 12) (-)	3.600 TL
Ödenecek gelir vergisi (4.338 - 3.600)	738 TL